
ریختار نمایشی سیاه‌بازی

■ مریم نعمت طاوسی

تاریخ دریافت مقاله ۹۴/۰۲/۲۳ | تاریخ پذیرش نهایی ۱۳۹۴/۰۶/۲۵

ریختار نمایشی سیاه‌بازی

۹۴

ریختار نمایشی سیاه‌بازی

استادیار پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری دانشگاه آزاد

مریم نعمت طاوسی

چکیده

در تاریخ نمایش سنتی ایرانی نمایش‌ها و نمایش‌واره‌های شادی‌محور بسیار سر برآوردند که سیاه‌بازی شاخص‌ترین بازمانده این گروه از نمایش‌ها است. این نمایش فراز و فرودهای بسیاری را متحمل شد و در حال حاضر به حاشیه رانده شده است. به نظر می‌رسد یکی از دلایل این امر، فاصله میان افق انتظار تماشاگران و ماهیت این نمایش باشد. تماشاگران با افق انتظار مشخصی به تماشای یک نمایش می‌نشینند و ریختارشناسی نمایش یکی از این افق‌هاست. ریختار هر نمایش نسبت مستقیم با کارکرد آن دارد. از این رو اصلی‌ترین پرسش این نوشتار سنجش نسبت سیاه‌بازی با کمدی و فارس، دو ریختار متفاوت در میان نمایش‌های شادی‌محور، بود. در مسیر یافتن پاسخ این پرسش، کمدی و فارس و نسبت این دو با هم و اکاوی شد تا چشم‌انداز روشنی از این دو ریختار نمایشی به دست آید. سپس با تمرکز بر سه ویژگی طرح‌داستانی، اشخاص بازی و کارکرد نسبت سیاه‌بازی با کمدی و فارس سنجیده شد. یافته‌ها سخن از آن دارند که سیاه‌بازی هم‌خوانی بسیار با فارس دارد.

واژگان کلیدی: ریختار نمایشی، سیاه‌بازی، خنده ویرانگر، خنده اصلاح‌گر، افق انتظار در نمایش